

Kadernota Circulair gemeente Dalfsen

Bruggen slaan naar een circulaire toekomst: Circuleren en samenwerken in Landbouw, Bouw en Afval- en Grondstoffenbeheer met Koplopers & Pioniers en Circulaire Gemeente

Kadernota Circulair gemeente Dalfsen

Bruggen slaan naar een circulaire toekomst: Circuleren en samenwerken in Landbouw, Bouw en Afval- en Grondstoffenbeheer met Koplopers & Pioniers en Circulaire Gemeente

Auteur: Rutger Uitentuis
Domein: Ruimte
Datum: 18 februari 2025
Versie: 0.4

Samenvatting

Wereldwijd worden de gevolgen van klimaatverandering gevoeld, bijvoorbeeld zeespiegelstijging en extreme weersomstandigheden. Om klimaatverandering tegen te gaan is in 2015 het Klimaatakkoord van Parijs ondertekend met als ambitie voor circulariteit om 2030 50% en in 2050 100% circulair te zijn (circulaire transitie). Vanuit het Klimaatakkoord is er op Europees, nationaal en provinciaal niveau een door vertaling gemaakt naar actieplannen om de ambitie uit het Klimaatakkoord te halen. In de actieplannen zijn (regionale) transitieagenda's voor sectoren met de meeste impact beschreven om de circulaire transitie te realiseren. Hoewel anno 2024 de circulaire doelstelling (nog) geen bindende wetgeving is, kan dit mogelijk in de toekomst veranderen om de klimaatdoelstelling voor 2050 te halen.

Onderzoeken naar welke rol de gemeente Dalfsen kan innemen staat in het Uitvoeringsplan Duurzaamheid 2023- 2025 opgenomen. In een circulaire wereld zijn voornamelijk alleen duurzame biogrondstoffen (bijvoorbeeld hout, hennep en wol), secundaire grondstoffen (hergebruik) en herbruikbare primaire (nieuwe) grondstoffen met hoogwaardige verwerking en bevordering van de herbruikbaarheid, in omloop. Voor deze Kadernota is tussen april en oktober 2024 een verkenning uitgevoerd. Deze verkenning is een combinatie van literatuurstudie en gesprekken met stakeholders, zoals sectorale vertegenwoordigers en landelijke en lokale pioniers. Uit de gedane verkenning komt naar voren dat er voor de gemeente Dalfsen kansen liggen in de sectoren:

1. Landbouw;
2. Bouw;
3. Afval- en Grondstoffenbeheer

Werken aan de bovenstaande sectoren kan niet zonder te werken met de volgende doelgroepen:

1. Koplopers & Pioniers
2. Circulaire Gemeente

Per geadviseerde sector en doelgroep staat in deze Kadernota een eerste beeld geschetst met uitgangspunten. De uitgangspunten vormen de basis van de activiteiten met rollen van de gemeente Dalfsen, uitgewerkt in Bijlage 1 en het opvolgende Uitvoeringsplan Circulair gemeente Dalfsen. De financiële inrichting maakt onderscheid tussen beheerbudget (huishoudelijke afvalinzameling) en ambitiebudget (circulariteit).

De monitoring en financiën van de circulaire transitie kent uitdagingen, snelle veranderingen en onzekerheden. Onderzoeken welke vorm van monitoring en financiering het beste past voor de gemeente Dalfsen is onderdeel van de activiteiten in de komende twee jaar (2025 en 2026). Een "Circuleren"-aanpak met de nadruk op verkenning en kennisontwikkeling. Bij het (geactualiseerde) Uitvoeringsplan komen financiering en monitoring terug, en activiteiten worden toegevoegd en SMART gemaakt. Totdat het Uitvoeringsplan is vastgesteld vormt deze Kadernota de leidraad hoe we werken aan de circulaire transitie in de gemeente Dalfsen.

Inhoudsopgave

1.1 Inleiding	5
1.2 Wat is de circulaire economie/ -transitie?	6
2 Bestaand klimaatbeleid wereld/ Europa/ Nederland/ Overijssel.....	9
2.1 Wereld	9
2.2 Europa	10
2.3 Nederland.....	11
2.4 Provincie Overijssel	12
3 Circulariteit in de gemeente Dalfsen	14
3.1 Circulaire gemeente Dalfsen.....	14
3.1.1 Rollen gemeenten in circulaire transitie	16
3.2 Landbouw.....	16
3.3 Bouw	17
3.4 Afval- en grondstoffenbeheer.....	18
3.5 Koplopers & Pioniers	19
3.6 Circulaire gemeente	20
4 Monitoring & Randvoorwaarden	22
4.1 Monitoring.....	22
4.2 Randvoorwaarden	22
4.2.1 Financiën.....	23
4.3 Vervolgstappen	24
Bibliografie.....	25
Bijlage 1 Activiteiten Kadernota.....	26
Bijlage 2 Samenhang met beleidsdocumenten en andere opgaven gemeente Dalfsen	28

1.1 Inleiding

“De grootste bedreiging voor de planeet is te denken dat iemand anders het probleem zal oplossen” ~ Stientje van Veldhoven, voormalig (2017- 2021) staatssecretaris Infrastructuur en Waterstaat Kabinet-Rutte III

In het Uitvoeringsplan Duurzaamheid 2023- 2025 staat dat Team Duurzaamheid de ontwikkelingen volgt op het gebied van grondstoffenschaarste, voedselverspilling en circulaire initiatieven; waar liggen kansen en risico's voor de gemeente Dalfsen. Bovendien onderzoekt de gemeente welke rol men hierin kan en wil nemen. De opwarming van de aarde is sterk verbonden met ons grondstoffengebruik. De vele ontwikkelingen (zoals rapporteren over duurzaamheid met de Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD), aandacht voor lokale werkgelegenheid en geopolitieke ontwikkelingen in de handelseconomie) en wereldwijde ambitie voor de circulaire transitie zorgen ervoor dat een Uitvoeringsplan Circulair gemeente Dalfsen wenselijk is. Om dit Uitvoeringsplan op te stellen is het nodig vooraf de kaders te bepalen. Hierbij ligt nu de Kadernota Circulair Dalfsen.

We schrijven een Kadernota die de kaders geeft voor de rol van de gemeente Dalfsen in het zetten van de gewenste stappen in de circulaire transitie.

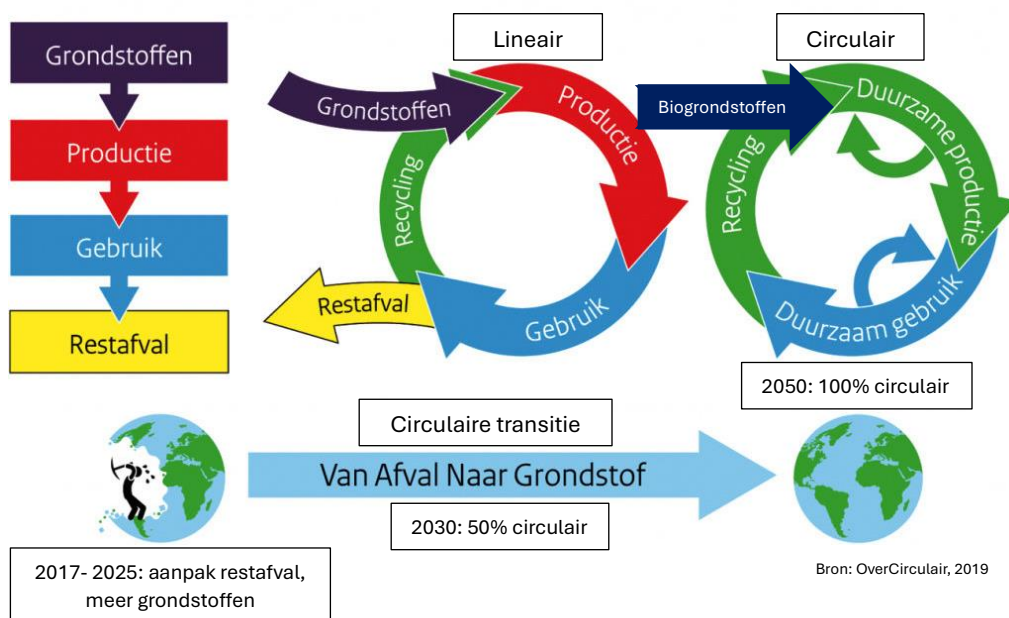
Deze Kadernota is de basis voor het circulaire beleid voor de gemeentelijke organisatie en de gemeente Dalfsen. Bij de totstandkoming van deze Kadernota is er een verkenning uitgevoerd tussen april en oktober 2024. Deze verkenning bevat een combinatie van theoretische- en praktische kennis. De theoretische kennis staat vermeld in de bibliografie van deze Kadernota. De praktische kennis is opgedaan door gesprekken te voeren met belangrijke landelijke, regionale en lokale stakeholders uit diverse sectoren. Van oudsher acteren wij vooral op het gebied van afvalinzameling en hergebruik. Meer hergebruik zorgt veelal voor minder restafvalkosten, maar circulariteit is meer dan alleen afval. Uiteindelijk kunnen de organisaties, inwoners en de gemeentelijke organisatie van Dalfsen in 2050 (bijna) volledig circulair zijn. Dit document geeft de hoofdlijnen voor een circulaire gemeente Dalfsen. Concrete activiteiten voor de circulaire transitie komen terug in het opvolgende Uitvoeringsplan. Deze Kadernota bevat de volgende onderdelen:

- Uitleg wat de circulaire transitie is (1.2);
- De ontwikkelingen van de circulaire transitie van wereldwijd naar provinciaal niveau (2.1 tot en met 2.4);
- De circulaire transitie in de gemeente Dalfsen door te focussen op een aantal sectoren en doelgroepen (3.1);
- Een korte omschrijving met uitgangspunten per sector en doelgroep (3.2 tot en met 3.6);
- Een korte omschrijving van het monitoren van circulariteit, randvoorwaarden, financiën en de vervolgstappen na de Kadernota (4.1 tot en met 4.3);
- Activiteiten per sector en doelgroep waaraan gewerkt tot in ieder geval de vaststelling van het opvolgende Uitvoeringsplan Circulair gemeente Dalfsen (Bijlage 1);
- De koppeling van circulariteit met bestaande en vernieuwde beleidsdocumenten en andere opgaven van de gemeente Dalfsen (Bijlage 2).

1.2 Wat is de circulaire economie/ -transitie?

De circulaire transitie is een systeemverandering die gaat over onze producten, materialen, grondstoffen en afval. In een circulaire economie blijven grondstoffen en producten zo lang mogelijk in omloop en behouden ze zoveel mogelijk waarde. De circulaire transitie is één van de bouwstenen voor een duurzame toekomst, en staat niet los van andere benodigde systeemveranderingen (zoals de energietransitie en het optimaal benutten van natuurlijk kapitaal). Dit vraagt om systeemdenken; kijken naar de gehele keten, van grondstofwinning tot productgebruik en hergebruik of terugwinning van grondstoffen. (Onderzoeks)organisaties en overheden stimuleren om te onderzoeken hoe verschillende duurzame oplossingen met elkaar verbonden zijn, en hoe we natuurlijk kapitaal kunnen behouden. De circulaire transitie is de verandering van een lineaire wereld naar een circulaire wereld, zie afbeelding 1.

Afbeelding 1: Het verschil tussen een lineaire en een circulaire economie

Lineaire wereld

In de lineaire wereld kopen we nieuwe grondstoffen in, gebruiken we deze grondstoffen voor de productie van nieuwe producten en zodra we de behoefte hebben om deze producten te vervangen (om bijvoorbeeld technische- en/of economische redenen) gooien we deze producten 'weg', of noemen we dit '(rest)afval'.

Circulaire wereld

In een circulaire wereld zijn voornamelijk alleen duurzame biogrondstoffen (bijvoorbeeld hout, hennep en wol), secundaire grondstoffen (hergebruik) en herbruikbare primaire (nieuwe) grondstoffen die hoogwaardig worden verwerkt en herbruikbaarheid bevorderen, in omloop. 'Afval' bestaat niet of nauwelijks meer, en begrippen als 'grondstof' en 'materiaal' komen daarvoor in de plaats. Het 'afval' van de ene organisatie is 'grondstof' voor een andere organisatie (Kwakman, 2019). Voor een volledig circulaire wereld worden de producten die we gebruiken langer benut en goed onderhouden, gerepareerd en uiteindelijk gerecycled. Efficiënter omgaan met grondstoffen en

het minder kopen van (nieuwe) producten dragen ook bij aan een circulaire wereld, maar zijn geen voorwaarde. Deze circulaire wereld is te herkennen in het huidige dagelijks leven, bijvoorbeeld: producten lenen in plaats van kopen, het thuis scheiden van afval, spullen een tweede leven geven bij de plaatselijke kringloopwinkel en een fiets of een auto die je niet weg doet als iets kapot is. Met de circulaire wereld zoeken we de juiste balans in het behouden en zelfs de groei van onze huidige economie, zonder dat deze groei ten koste gaat van de generaties na ons. Behoeftes van iedereen blijven binnen de draagkracht van de aarde (planetaire grenzen). Daarmee is de circulaire transitie gekoppeld aan andere duurzaamheidsopgaven; een langer en efficiënt gebruik van grondstoffen vermindert het landgebruik, uitstoot van broeikasgassen en bevordert de biodiversiteit (want: minder landgebruik).

Circulariteit bestaat uit verschillende niveaus; de status van 'afval' bestaat niet meer en efficiënt omgaan met producten staan centraal. Een strategie om de mate van circulariteit aan te geven is de R-ladder (zie afbeelding 2):

Afbeelding 2: R-ladder met tien treden

De R-ladder is een strategie, geen doel en kent 10 treden waarbij trede 2, Refuse (weigeren) & Rethink (heroverwegen) en trede 3, Reduce (verminderen), zich richten op het reduceren van het gebruik van producten en grondstoffen. Energie terugwinnen uit gebruikte grondstoffen staat bij trede 10, Recover (herstellen) centraal. De hoogste drie treden richten zich op de voorkant van de keten (vóór gebruik van een product), en Re-use (hergebruik) tot en met Recover (herstellen) richten zich op het behouden van zoveel mogelijk waarde van een product (Milgro, 2022). Het zetten van stappen op de R-ladder kost tijd en het systeem is niet van de een op andere dag volledig op het niveau van de bovenste treden.

2 Bestaand klimaatbeleid wereld/ Europa/ Nederland/ Overijssel

2.1 Wereld

Klimaatverandering is een van de grootste en meest uitdagende problemen van deze eeuw, met verregaande gevolgen voor de toekomst van de aarde en de komende generaties. De gevolgen van klimaatverandering zijn aanzienlijk en omvat:

- Zeespiegelstijging door het smelten van poolkappen en gletsjers, wat vooral laaggelegen gebieden bedreigt.
- Extreem weer zoals hittegolven, overstromingen en droogtes.
- Afname van biodiversiteit door veranderende milieuomstandigheden.
- Sociaal-economische gevolgen, waaronder armoede, voedselonzekerheid en migratie.

De opwarming van de aarde is sterk verbonden aan ons grondstofgebruik. De winning en verwerking van grondstoffen zijn verantwoordelijk voor ongeveer de helft van de wereldwijde uitstoot van broeikasgassen, een derde van de fijnstofuitstoot en 90% van de waterschaarste en biodiversiteitsverlies. Het mondiale grondstoffengebruik is de afgelopen vijftig jaar verdrievoudigd en zal, zonder veranderingen in beleid, tot 2060 nog eens verdubbelen (PBL, 2023). Dat is ongeveer 26.500 kilogram grondstoffen per inwoner, en gelijk aan het gewicht van 18 auto's per inwoner (!). In 2015 is het Klimaatakkoord van Parijs opgesteld met als ambitie om in 2030 50% en in 2050 100% circulair te zijn. Om ons grondstoffengebruik aan te pakken, is een radicale verandering in ons denken en handelen noodzakelijk (circulaire economie/ -transitie). De circulaire transitie is regelrecht verbonden met de andere opgaven die bijdragen aan het tegengaan van klimaatverandering (Raad van de Europese Unie, 2024). Dit is geïllustreerd in afbeelding 3. Daarmee kan de circulaire transitie, naast het positieve effect op de andere opgaven, ook voor dilemma's zorgen. Bijvoorbeeld de verwerking van de windmolens en de zonnepanelen, die in het kader van het energie- en klimaatbeleid worden geplaatst, zodra de maximale economische levensduur van de windmolens is bereikt.

Afbeelding 3: Circulaire transitie gekoppeld met andere opgaven klimaatverandering

2.2 Europa

De Europese Unie (EU) heeft in 2021 de Europese Klimaatwet vastgesteld voortkomend uit het Klimaatakkoord van Parijs (Expertisecentrum Europees Recht, 2021). Deze wet legt vast dat de EU tegen 2050 klimaatneutraal moet zijn, met een tussentijdse doelstelling van 55% minder broeikasgasemissies tegen 2030 vergeleken met 1990. De Green Deal (strategie) en het Fit-for-55 pakket (wetgeving) zijn opgezet om de klimaatdoelen te realiseren.

De EU wil tegen 2050 ook een volledig circulaire economie bereiken. De Klimaatwet van de EU legt geen directe en specifieke verplichtingen op voor lidstaten met betrekking tot circulariteit. Circulariteit draagt daarentegen bij aan het klimaatdoel van 2050. Het actieplan voor de circulaire economie, onderdeel van de Green Deal, is hiervoor opgesteld. De tussentijdse doelstelling voor 2030 uit dit actieplan is het streven naar:

- het verminderen van afval;
- maximale hergebruik- en recyclebaarheid van materialen;
- invoering van het duurzame productbeleid;
- substantiële toename in het gebruik van gerecyclede materialen;
- het creëren van een bloeiende (arbeids-)markt voor circulaire producten en diensten;
- het bevorderen van verandering in consumentengedrag.

De volgende sectoren staan centraal in dit actieplan vanwege hun grote impact op het grondstoffenverbruik, afvalproductie en milieu:

1. Elektronica en ICT
2. Batterijen en voertuigen
3. Bouw en infrastructuur
4. Textiel

5. Kunststoffen
6. Voeding en landbouw
7. Waterstof- en energie-intensieve industrieën
8. Verpakkingen

De EU maakt overkoepelend beleid dat grensoverschrijdend is en gericht is op de grote lijnen. Dit Europese beleid dienen de lidstaten vervolgens door te vertalen naar landelijke wet- en regelgeving, waarbij zij hun beleid kunnen aanpassen aan lokale omstandigheden en economische belangen. Minder afhankelijkheid voor de levering van grondstoffen vanuit andere landen buiten de EU is mogelijk voor de EU (en Nederland). Dit door onder meer strategische grondstoffen uit de bestaande voorraad producten en gebouwen (de urban mine) terug te winnen en beschikbaar te houden voor toekomstig gebruik. Daarnaast wil de EU een leidende rol spelen in de wereldwijde transitie naar duurzaamheid, inclusief de circulaire transitie. Dit door andere landen te inspireren om soortgelijke maatregelen te nemen (Raad van de Europese Unie, 2024).

2.3 Nederland

De nationale doelen uit het Europese Klimaatakkoord zijn vastgelegd in het Nationale Klimaatakkoord en de Klimaatwet. Als uitwerking van *Afbeelding 4: Ondertekening Grondstoffenakkoord*

de Klimaatwet legde Nederland in 2016 als een van de eerste landen ter wereld zijn ambitie voor een circulaire economie vast in beleid, met het Rijksbrede programma 'Nederland Circulair in 2050'. In 2017 is het Grondstoffenakkoord ondertekend door Nederlandse bedrijven, overheden, milieuorganisaties, vakbonden en kennisinstellingen. Het doel van dit akkoord is om samen te werken aan een circulaire economie. Daarnaast is de ambitie uitgesproken om Nederland in 2050 volledig circulair te maken. De

Bron: Tauw, 2017

milieueffecten van grondstoffengebruik in een circulaire economie, dus van alle Nederlandse productie en consumptie, vallen dan binnen de 'planetaire grenzen' (Rijksoverheid, sd).

Het Klimaatplan, het Grondstoffenakkoord en het Rijksbrede Programma Circulaire Economie vormen de fundering voor het Nationaal Plan Circulaire Economie (NPCE) uit 2018. In het NPCE staat uitgewerkt hoe Nederland in 2050 volledig circulair is, en wat de rol van decentrale overheden is. Hoofdstuk 3 en Bijlage 1 van deze Kadernota gaat verder in op deze rol voor de gemeente Dalfsen. Het NPCE geeft uitvoering aan de volgende vijf transitieagenda's (sectoren):

1. Consumptiegoederen
2. Kunststoffen
3. Bouw
4. Maakindustrie
5. Biomassa en voedsel (koppeling met Landbouw)

Nederland richt zich, in navolging van de Europese sectoren (zie 2.2), op sectoren waar: Nederland economisch sterk in is, met een grote negatieve milieu-impact, en waarbinnen al veel

maatschappelijke energie bestaat voor de transitie, hierbij aansluitend bij de prioriteiten van de EU en waar veel kansen voor innovatie liggen. De verwachting is door het focussen op een aantal productgroepen sneller en meer impact kan worden gemaakt, met een duidelijke richting naar een circulaire economie.

In een transitieagenda staat hoe een sector circulair kan worden in 2050 en welke activiteiten daarbij nodig zijn. Het NPCE 2023-2030 is de meest recente uitwerking van het nationale programma. Er wordt aan vier 'knoppen' gedraaid om ons grondstoffengebruik meer circulair te maken:

- vermindering van grondstoffengebruik;
- primaire grondstoffen vervangen voor secundaire grondstoffen;
- levensduurverlenging;
- hoogwaardige verwerking van restgrondstoffen, -materialen en -producten.

Deze knoppen zijn vergelijkbaar met de treden van de R-ladder, zie Paragraaf 1.2. De (de)centrale overheid moet de economische, fysieke en sociale omgeving zodanig inrichten dat het voor bedrijven en burgers logisch, makkelijk en eerlijk is om te kiezen voor duurzame en circulaire producten. Het NPCE bevat daarom een mix van beprijzende, normerende en stimulerende maatregelen. Denk aan maatregelen zoals:

- subsidies voor de ontwikkeling van nieuwe circulaire technologieën en werkwijzen;
- het streven naar meer circulair inkopen door overheden;
- het verplichten van het gebruik van (een deel) circulaire grondstoffen in nieuwe producten;
- het tegengaan van de vernietiging van materialen door recycling (Rijksoverheid, 2023).

2.4 Provincie Overijssel

De provincie Overijssel werkt aan het realiseren van de nationale doelstelling om in 2050 een volledig circulaire economie te hebben door alle producten en grondstoffen te hergebruiken. Samen met het bedrijfsleven, onderwijs, onderzoeksorganisaties en overheid streeft Overijssel ernaar om tegen 2030 het primaire grondstofgebruik met 50% te verminderen. De provincie ziet circulariteit niet alleen als milieuvraagstuk, maar ook als economische en sociale kans voor innovatie en schaalvergroting. De provincie werkt met de volgende zes Regionale Transitieagenda's (RTA's, sectoren) voor de circulaire transitie:

1. Textiel
2. Biomassa en voedsel (koppeling met Landbouw)
3. Maakindustrie
4. Kunststoffen
5. Infrastructuur
6. Bouw

Deze agenda's, afgestemd op de regionale economie en waar significante milieuwinst te behalen valt, bieden concrete activiteiten en instrumenten. Ontwikkelingen kunnen zorgen voor de actualisatie van de RTA's. Net zoals de nationale aanpak is binnen iedere RTA de eerste stap om een productgroep te selecteren met de meeste impact op klimaat, milieuvervuiling, biodiversiteit en leveringsrisico. Overijssel vervult verschillende rollen, van financier tot beleidsbepaler, om de transitie te versnellen. Ook gaat de Provincie Overijssel in haar circulaire beleid in op de rol van

gemeenten. Dit is meegenomen in de activiteiten van de gemeente Dalfsen uitgewerkt in Bijlage 1 van deze Kadernota. Er is gestart met de uitvoering van de RTA's vanuit bestaande programma's en budgetten, waarbij de provincie jaarlijks het Uitvoeringsprogramma Circulaire Economie bijwerkt (Provincie Overijssel, 2022).

3 Circulariteit in de gemeente Dalfsen

3.1 Circulaire gemeente Dalfsen

De gemeente Dalfsen staat voor de uitdaging en de ambitie om in 2050 volledig circulair te zijn, zoals opgenomen in het Nationale Klimaatakkoord. Dit betekent dat de manier waarop grondstoffen, materialen en producten worden gebruikt, moeten bijdragen aan het behalen van de klimaatdoelstellingen. Deze transitie kenmerkt zich met veel onzekerheden (zoals wijze van monitoring, systeemverandering en onderhandelingen EU en Rijk). Daarom kan er voor de aanpak van deze transitie gekozen worden voor een lerende aanpak met flexibiliteit voor de ontwikkelingen en inzichten, met de mogelijkheid om tussendoelen te stellen om stapsgewijs voortgang te boeken. Oftewel 'Circuleren'.

Richtlijnen, wetten en regels afkomstig uit het Europese Actieplan Circulaire Economie (2.2) worden via de sectoren concreet doorvertaald naar (de)centrale bestuurslagen. Gemeenten die verder zijn in de circulaire transitie, zoals gemeente Zwolle, benadrukken het belang van een duidelijke visie en begripsafbakening, concrete plannen, voldoende middelen en capaciteit, en kennis van wet- en regelgeving om de circulaire transitie te laten slagen. Gemeenten focussen op (aangepaste) sectoren die kenmerkend zijn voor de gemeente en waarbij de inzet het grootste (gewenste) effect heeft. Door de focus te leggen op een aantal sectoren is de verwachting dat er sneller meer impact gemaakt kan worden en duidelijker richting gegeven kan worden naar een circulaire economie. Je kunt niet als gemeente alleen circulair worden; daarvoor moet je ook over gemeentegrenzen heen met andere gemeenten, de provincie en andere gemeente-overstijgende organisaties samenwerken.

Het is van belang dat het beleid van de gemeente Dalfsen de logische uitvloeijing is van het landelijke en regionale circulaire beleid. Bij de totstandkoming van deze Kadernota is er een verkenning uitgevoerd van april tot en met oktober 2024. Deze verkenning bevat een combinatie van theoretische- en praktische kennis. De theoretische kennis staat vermeld in de Bibliografie van deze Kadernota. De praktische kennis is opgedaan door gesprekken te voeren met belangrijke landelijke, regionale en lokale stakeholders uit diverse sectoren. Hierbij zijn vragen gesteld over de circulaire transitie, waaronder: de gemeentelijke rol, kansen, risico's en de (belangrijkste) laatste ontwikkelingen. De gedane verkenning adviseert de gemeente Dalfsen zich te focussen op de volgende sectoren:

1. Landbouw
2. Bouw
3. Afval- en Grondstoffenbeheer

De sectoren worden onderbouwd op basis van milieu-impact. In 2023 stootte de industrie (waaronder de bouwmaterialenindustrie), landbouw en de gebouwde omgeving samen ruim 60% van de totale broeikasgassen uit in Nederland (CBS, 2024). De sectoren landbouw en bouw staan volgens de materiaalmonitor van het CBS tussen 2014 tot en met 2020 structureel in de top drie van grootgebruikers van materialen, samen met de aardolie-industrie. De landbouw en bouw gebruiken in Nederland ongeveer 40% van de materialen. Gegevens van de milieu-impact van sectoren specifiek voor de gemeente Dalfsen zijn er niet. Daarentegen zijn het aantal vestigingen en werkzame personen in de sectoren landbouw en bouw het hoogst in de gemeente Dalfsen. Afval- en

grondstoffenbeheer speelt (al) in samenwerking met ROVA een cruciale rol in het bewustmaken en betrekken van organisaties en inwoners bij de circulaire transitie.

Werken met de volgende doelgroepen versterken de bovenstaande sectoren:

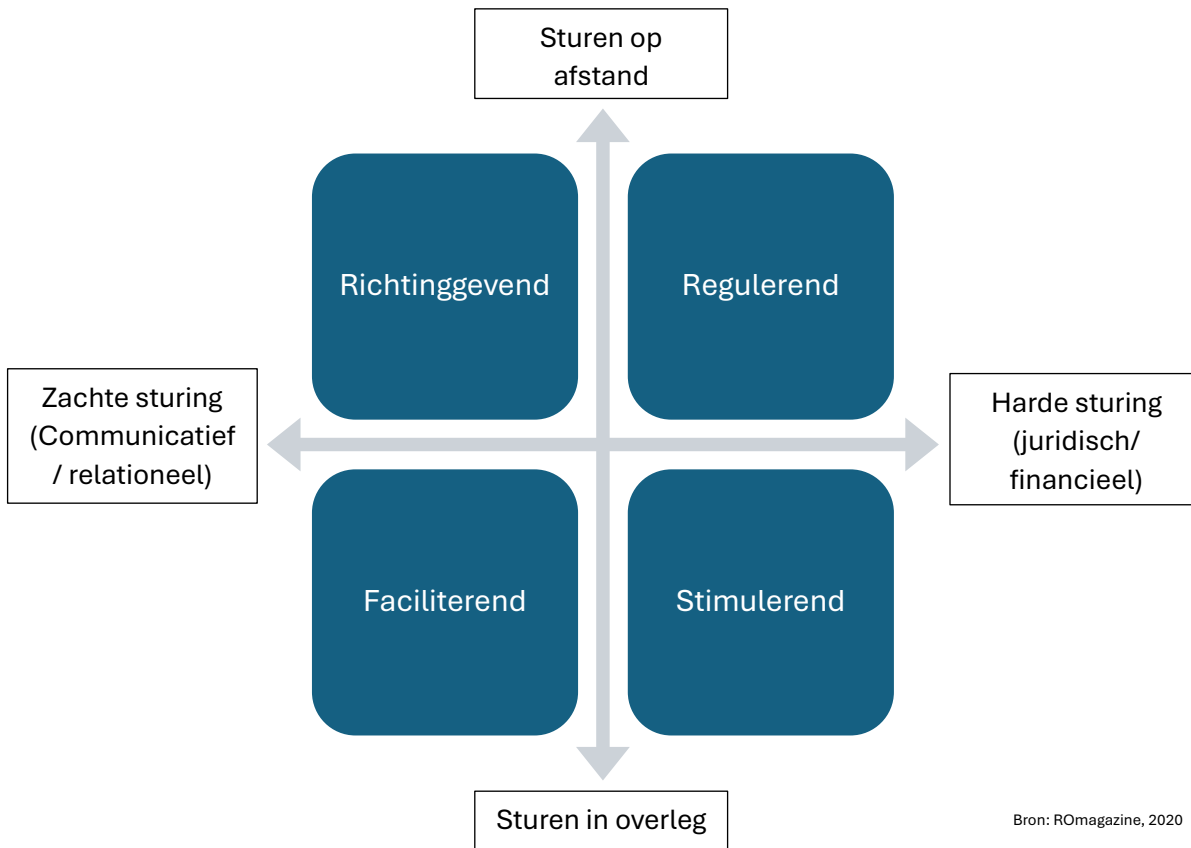
3. Koplopers & Pioniers
4. Circulaire Gemeente

Volgens diverse organisaties die betrokken zijn bij de circulaire transitie, zoals Toegepast-natuurwetenschappelijk Onderzoek (TNO), Planbureau voor de Leefomgeving (PBL) en de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO), fungeren Koplopers & Pioniers als katalysatoren voor innovatie en passen daarmee goed in de verkennende, lerende en opschalende fase van de circulaire transitie voor de gemeente. Tegelijkertijd dient de gemeentelijke organisatie zelf een voorbeeldfunctie te vervullen en kan er beleidsmatig de juiste randvoorwaarden gecreëerd worden. De gemeente Dalfsen gaat de circulaire transitie verder verkennen. Focussen op de bovenstaande sectoren en doelgroepen betekent niet dat andere sectoren en doelgroepen uitgesloten worden zodra uit nieuwe inzichten blijkt dat deze passend(er) zijn.

3.1.1 Rollen gemeenten in circulaire transitie

De rol van de gemeente kan verschillen bij iedere sector of doelgroep. De gemeente Dalfsen kan meerdere rollen vervullen. ROMagazine beschrijft in een gepubliceerd artikel de rollen van gemeenten in de circulaire transitie. De rollen, geïnspireerd uit het artikel, zijn weergegeven in figuur 1.

Figuur 1: Rollen gemeenten in de circulaire transitie

In paragrafen 3.2 tot en met 3.6 worden per sector en doelgroep de uitgangspunten gegeven. De uitgangspunten geven de basis voor de verschillende rollen en activiteiten. Deze uitgangspunten liggen in lijn met de gesprekken die zijn gevoerd met partijen uit de sectoren en doelgroepen. In Bijlage 1 is opgenomen aan welke activiteiten wordt gewerkt totdat het opvolgende Uitvoeringsplan Circulair gemeente Dalfsen is vastgesteld. In dit Uitvoeringsplan worden activiteiten toegevoegd, definitief en SMART gemaakt.

3.2 Landbouw

Nederland staat voor een grote opgave; een toekomstbestendige landbouw realiseren. De gemeente Dalfsen heeft een sterk agrarisch karakter en veel landbouwbedrijven zijn in de gemeente gevestigd. Kringlooplandbouw (ook wel circulaire landbouw) in de gemeente Dalfsen heeft veel potentie om toekomstbestendigheid te waarborgen. In deze transitie gaat het erom kringlopen van mineralen en grondstoffen binnen en buiten de landbouw zoveel mogelijk te sluiten. Dit betekent

bijvoorbeeld dat de inzet van externe hulpbronnen zich beperkt tot een minimum en reststromen opnieuw worden ingezet in de voedselketen.

De transitie naar een circulaire landbouw is echter niet alleen een kwestie van milieuvriendelijker werken; het is ook een zoektocht naar een toekomstbestendig bedrijfsmodel voor de agrarische sector. Agrariërs en landbouworganisaties in de gemeente Dalfsen staan voor moeilijke keuzes, omdat zij hun bedrijfsmodellen moeten aanpassen aan veranderende omstandigheden op het gebied van klimaat, biodiversiteit, stikstof, bodem en water. Dit vraagt om innovatie, juiste wet- en regelgeving en ondersteuning aan de hele voedselketen (agrarische ondernemers tot aan de consument en verwerkende organisaties) van zowel de gemeente als de samenleving. Ook het onderwijs speelt een belangrijke rol in het opleiden van toekomstige agrariërs en het overbrengen van kennis over circulaire landbouw. De huidige regelgeving biedt landbouworganisaties soms te weinig ruimte om nieuwe, circulaire bedrijfsmodellen te ontwikkelen (Wageningen University & Research). De activiteiten ten behoeve van de kringlooplandbouw (bijlage 1) worden op vrijwillige basis aangeboden.

Uitgangspunten landbouw:

1. De gemeente faciliteert agrarische ondernemers die zich verder willen ontwikkelen op het gebied van kringlooplandbouw.
 - ➔ Ruimte voor innovatie en de juiste wet- en regelgeving (geen bovenwettelijke regelgeving) zijn essentieel voor een duurzaam verdienmodel.
2. Inwoners en organisaties gaan voedselverspilling tegen;
 - ➔ Voedselverspilling tegengaan zorgt voor minder gebruik van grondstoffen; dit draagt bij aan de circulaire transitie.

Biobased bouwproducten van Hessumse bodem

Het voormalige melkveebedrijf van de familie Von Martels zoekt na het wegdoen van de koeien naar een nieuwe invulling, namelijk: vezelhennepe. Het familiebedrijf ziet toekomst in de teelt van gewassen die tot duurzame bouwmaterialen kunnen worden verwerkt. Van vezelhennepe wordt onder andere isolatiemateriaal en biobased bouwmaterialen gemaakt. Vezelhennepe isolatie is in Dalfsen te koop bij Bouwcenter Schippers. Het lokale initiatief is gesteund door Building Balance (aanjager biograndstoffen in de gebouwde omgeving).

3.3 Bouw

In Nederland en ook in de gemeente Dalfsen, waar veel organisaties bouw (gerelateerde) werkzaamheden uitvoeren, speelt de bouwsector een cruciale rol. Het toepassen van circulaire

principes in de bouw, zoals het hergebruiken van materialen, het toepassen van hernieuwbare materialen en het minimaliseren van bouw- en sloopafval, kan zichtbaar bijdragen aan de circulaire transitie. Een circulaire bouwsector vereist de samenwerking van diverse betrokken partijen. Woningcorporaties, aannemers, ontwerpers, ontwikkelaars, onderhoudsbedrijven en particuliere woningeigenaren spelen allemaal een rol. Ook de gemeente Dalfsen heeft een belangrijke taak, vooral bij het verduurzamen van gemeentelijke gebouwen en infrastructuur. Bovendien ligt er een duidelijke verbinding met de woningbouwopgave en de warmtetransitie, waarbij isolatie en ventilatie een essentiële rol spelen.

Er moet ruimte worden gecreëerd om het gebruik van circulaire materialen mogelijk te maken. Momenteel zijn de voorschriften vaak gericht op traditionele bouwmaterialen, en ontbreekt de flexibiliteit om circulaire innovaties breed toe te passen.

Uitgangspunten bouw:

1. Circulaire bouw- en sloopprincipes zijn ingebed binnen de bouw- en onderhoudsprojecten;
➔ De levensduur en circulaire toepassing van materialen en grondstoffen wordt verlengd.
2. Er is ruimte voor het werken met circulaire bouw- en sloopprincipes;
➔ De levensduur en circulaire toepassing van materialen en grondstoffen wordt verlengd.
3. Er ontstaat lokaal vraag en aanbod voor het toepassen van circulaire materialen.
➔ De beschikbaarheid en toepassing van circulaire materialen zijn op elkaar afgestemd.

RPP Nieuwleusen werkt en bouwt circulair

Familiebedrijf RPP Kunststofoplossingen is een internationaal opererende toeleverancier van kunststofproducten en kunststofonderdelen. Duurzaam en circulair ondernemen staat bij RPP hoog in het vaandel. Zo werken ze onder andere met ca. 95% gerecyclede kunststoffen en verzamelen ze alle restafval uit de productie om direct weer te gebruiken als grondstof.

In 2020 is RPP Kunststofoplossingen begonnen met het bouwen van een circulair (en energieneutraal) bedrijfspand. De bouw begon met de constructie, die is gemaakt van hout in plaats van staal. De houten balken hebben een derde leven gekregen in het pand. En er zijn meerdere delen van het pand met een derde of tweede leven, waaronder onderdelen uit het voormalig onderkomen van het Agnieten College in Nieuwleusen. Het pand staat niet alleen voor circulair bouwen, maar ook voor de duurzame en circulaire toekomst.

3.4 Afval- en grondstoffenbeheer

De Wet Milieubeheer (sinds 1 januari 2024 integraal opgenomen in de landelijke Omgevingswet) schrijft voor dat de gemeente verantwoordelijk is voor de inzameling van huishoudelijk afval. Sinds 2004 werkt de gemeente Dalfsen voor de inzameling van huishoudelijk afval samen met ROVA. In

het jaar 2014 is omgekeerd inzamelen met het diftar-systeem (gedifferentieerde tarieven) tot stand gekomen bij deze samenwerking. Hierbij wordt restafval met verschillende tariefverhogingen en serviceverlaging ingezameld om zo de inzameling van waardevolle grondstoffen te stimuleren. Sinds de invoering van het omgekeerd inzamelen is de hoeveelheid restafval in de gemeente Dalfsen met bijna 50% afgenomen.

Vanuit Europa en de nationale overheid gaat de focus steeds meer naar recycledoelstellingen voor afval en grondstoffen, waarbij het accent meer komt te liggen op de kwaliteit van de ingezamelde grondstoffen. In 2035 is de nieuwe norm voor de recycledoelstelling dat minimaal 65% van het huishoudelijk afval gerecycled moet worden. De gemeente Dalfsen werkt met ROVA mee om in te zetten op het verhogen van de kwaliteit van de ingezamelde grondstoffen, en het (versneld) behalen van de gemeentelijke doelen richting meer circulariteit. Hierbij moet aandacht blijven voor de juiste manier van grondstoffen inzamelen en de juiste verwerking daarvan. Innovaties in de inzameling, verwerking (onder meer datagedreven werken, innovatieve technieken op voertuigen en verwaarden van grondstoffen) en digitalisering dragen hieraan bij.

Uitgangspunten afval- en grondstoffenbeheer:

1. De gemeente Dalfsen werkt met ROVA mee aan het verhogen van de kwaliteit van grondstoffen (R-ladder) om in ieder geval de recycledoelstellingen voor huishoudelijke afval- en grondstoffen te halen;
➔ Meer grondstoffen recycleren ligt in lijn met de landelijke recycledoelstellingen en circulaire transitie.
2. Het belang van afval- en grondstoffen scheiden in de bredere context over circulariteit is bij inwoners in de gemeente Dalfsen een vanzelfsprekendheid;
➔ Inwoners spelen een belangrijke rol in de circulaire transitie. Inwoners kunnen door het goed scheiden van afval een positieve bijdrage leveren aan de circulaire transitie.
3. Voor organisaties en inwoners is het een vanzelfsprekendheid en eenvoudig om effectief producten te kopen, en grondstoffen zo hoogwaardig mogelijk (lokaal) te verwerken.
➔ De gemeente kan middels communicatie en faciliteiten inwoners en organisaties helpen om circulair te handelen.

3.5 Koplopers & Pioniers

Onder de koplopers & pioniers vallen de organisaties binnen de gemeente Dalfsen die met hun bedrijfsmodel bijdragen aan de circulaire transitie. Koplopers en pioniers spelen een essentiële rol in de transitie naar een circulaire economie, waarbij hun creativiteit en flexibiliteit anderen inspireren en een sneeuwbaaleffect veroorzaken waardoor steeds meer organisaties en initiatieven overgaan naar circulaire bedrijfsmodellen. Binnen de gemeente zijn al organisaties actief met circulaire bedrijfsmodellen, die als waardevolle voorbeelden dienen voor anderen. De gemeente Dalfsen kan bijvoorbeeld als verbinder fungeren door nieuwe samenwerkingen te stimuleren en circulaire bedrijfsmodellen te ondersteunen.

Uitgangspunten koplopers & pioniers:

1. De circulaire transitie zorgt voor nieuwe (toekomstbestendige) bedrijfsmodellen, koppelkansen en werkgelegenheid;

- ➔ De kansen voor organisaties met de circulaire transitie kunnen worden benut.
- 2. De gemeente Dalfsen en organisaties die werken met/ geïnteresseerd zijn in een circulair bedrijfsmodel weten elkaar te vinden;
- ➔ De circulaire transitie vergt samenwerking en het delen van kennis. Het samen optrekken in de circulaire transitie werkt bevorderlijk.
- 3. Er is een lerende omgeving in de gemeente Dalfsen op het gebied van circulariteit (Circuleren) waarbij succesvolle projecten worden opgeschaald.
- ➔ Aan de hand van gedane en succesvolle projecten wordt de circulaire transitie in de gemeente Dalfsen verder vormgegeven. We leren circulariteit verder in de praktijk te brengen.

WaardeRing

WaardeRing is het circulair ambachtsnetwerk in de regio Zwolle, dat in oktober 2019 van start is gegaan met veertien partners (organisaties, kennisinstellingen en gemeenten). Dat aantal neemt voortdurend toe. WaardeRing werkt aan de visie dat in 2050 elk mens onderdeel van de inclusieve en circulaire samenleving, en is een van de tien initiatieven die in 2019 de prijsvraag van Rijkswaterstaat wonnen, op het gebied van circulaire ambachtscentra. In 2020 is WaardeRing uitgebreid met de gemeenten Zwartewaterland, Ommen, Dalfsen en Staphorst.

Kenmerkend voor WaardeRing is dat het geen fysiek ambachtscentrum is, maar een samenwerking van bedrijven en organisaties, die hun mensen en locaties inzetten en zo een circulair ambachtsnetwerk vormen. In het circulaire netwerk WaardeRing werken bedrijven, onderwijsinstellingen en organisaties samen om circulariteit structureel op de kaart te zetten. Producten worden zo ontworpen dat zo weinig mogelijk grondstoffen nodig zijn en de gebruikte grondstoffen zo lang mogelijk worden gebruikt en daarna hoogwaardig worden hergebruikt. Spullen en materialen die vrijkomen aan de ‘achterkant’ van het kringloopbedrijf (consumentengoederen) zijn het vertrekpunt. Arbeidstrainingcentra van praktijkonderwijs en voortgezet speciaal onderwijs (vso) zetten zich in om tot hoogwaardige toepassingen te komen, zoals het creëren van monostromen door sorteren en demonteren. Samenwerking met het regionale mkb zorgen voor nieuwe toepassingen, en mbo- en hbo-studenten werken onderzoeks- en ontwerp opdrachten uit.

3.6 Circulaire gemeente

De gemeentelijke organisatie van Dalfsen heeft een belangrijke rol in het stimuleren van de circulaire transitie door zelf het goede voorbeeld te geven. Door actief te werken aan circulariteit binnen de eigen organisatie kan de gemeente niet alleen invloed uitoefenen op lokale organisaties en inwoners, maar ook stappen zetten richting een duurzame en toekomstbestendige samenleving. Om circulariteit effectief te integreren, moet dit principe diep ingebed worden in de gemeentelijke organisatie. Dit betekent dat er een duidelijk begrip moet zijn van de definitie, het nut en de noodzaak van circulariteit onder zowel de politieke als de ambtelijke organisatie. Daarnaast dient circulariteit toegepast te worden waar dat kan in het inkoopbeleid, beheer van gemeentelijke gebouwen, werkprocessen en producten waarvan de gemeente eigenaar, beheerder of gebruiker is.

Verankering van een circulaire werkwijze binnen en buiten de eigen organisatie kan door capaciteit en middelen beschikbaar te stellen. Hierdoor leert de gemeentelijke organisatie circulariteit toe te passen (Circuleren) en de gemeentelijke organisatie werkt aan circulariteit in de praktijk.

Uitgangspunten circulaire gemeente:

1. De definitie en prioriteit voor de circulaire transitie is voor de gemeentelijke organisatie van Dalfsen duidelijk;
 - ➔ De circulaire transitie heeft invloed op werkprocessen, ook integraal. Eenduidige definities en de juiste prioriteit binnen de gemeentelijke organisatie zijn essentieel.
2. De gemeentelijke organisatie van Dalfsen pakt haar rol en verantwoordelijkheid in de circulaire transitie, en fungeert als voorbeeld naar haar omgeving;
 - ➔ Circulaire activiteiten van de gemeentelijke organisatie werken aanstekelijk naar haar omgeving om bij te dragen aan de circulariteit transitie.
3. De gemeente Dalfsen heeft in beeld wat de omvang van materiaalstromen is binnen de gemeentelijke organisatie;
 - ➔ Meten is weten; inzicht in de materiaalstromen draagt bij aan het monitoren van circulariteit.
4. De aanpak van de circulaire transitie in de gemeente Dalfsen gebeurt op basis van de volgende waarden: wederkerigheid, transparantie, empathie en gemeenschapszin.
 - ➔ De circulaire transitie is een systeemverandering, deze waarden werken bevorderlijk.

4 Monitoring & Randvoorwaarden

4.1 Monitoring

Metten van circulariteit is complex. Zo hebben niet alle landen en organisaties even gedetailleerde gegevens over materiaalstromen. Bovendien zijn veel data om de transitie naar een circulaire economie te monitoren nog niet beschikbaar of van matige kwaliteit.

Daarnaast is er geen uniformiteit in de wijze van de berekening van circulariteit. Wereldwijd zijn er een aantal methodes ontwikkeld. Er zijn bijvoorbeeld berekeningen gebaseerd op het aandeel van circulaire materialen in verhouding tot het totaal aantal materialen in de economie (in stuks/ gewicht/ volume), en berekeningen die uitgaan van het aandeel circulaire bedrijfsactiviteiten in het totaal aantal bedrijfsactiviteiten. Dit is een niet allesomvattende berekening van circulariteit; het gaat immers ook over milieudruk, leveringszekerheid, circulaire werkgelegenheid en gedrag bij inwoners en organisaties.

Er is nader onderzoek nodig in de komende twee jaar (2025 en 2026) om te bepalen welke vorm van monitoring het beste past bij de gemeente Dalfsen. Bij de actualisatie van het Uitvoeringsplan komt het monitoren van circulariteit terug. Te denken valt aan de volgende aspecten voor monitoring:

- Het aantal inspiratievoorbeelden/ bijeenkomsten over circulariteit per jaar;
- De hoeveelheid (waarde van) materialen die door de verschillende sectoren of projecten gebruikt worden en verloren gaan;
- De hoeveelheid (waarde van) materialen die beschikbaar is voor volgende projecten in de verschillende sectoren;
- Product Environmental Footprint (PEF): Europese methode om de milieuprestaties van producten te bepalen;
- Inzicht in materiaal-, grond- en productstromen en deze langs de R-ladder leggen;
- Gerealiseerde overzichten van afvalstromen per bedrijfsterrein;
- Aantal nieuwe circulaire organisaties, en werkgelegenheid, in de gemeente Dalfsen;
- De afval- en grondstoffenresultaten uit de periodieke Grondstoffenmonitor van ROVA.

Door het Uitvoeringsplan na twee jaar te actualiseren (flexibele aanpak) krijgen we steeds beter zicht op de concrete activiteiten en meetbare stappen die nodig zijn om het doel van 2050 voor de circulaire transitie te bereiken.

4.2 Randvoorwaarden

Enkele randvoorwaarden zijn van toepassing om te komen tot een succesvolle circulaire transitie in de gemeente Dalfsen. De regelgeving om te werken aan circulariteit moet zo eenvoudig en flexibel mogelijk zijn, zodat vergunningen circulariteit niet belemmeren. Een “Circulieren”-aanpak helpt bij het verzamelen van waardevolle inzichten. Om de Kadernota effectief uit te voeren, is een fulltime Projectleider voor Circulariteit (1fte) in combinatie met de betrokkenheid van medewerkers van diverse (beleids-)terreinen nodig. Dit vraagt om de samenwerking met collega's op de volgende (beleids-)terreinen:

- o Landbouw
- o Wonen
- o Economie
- o Ruimtelijke ontwikkeling

- Vergunningverlening
- Openbare ruimte en gemeentelijke gebouwen
- Communicatie
- Juridische zaken
- Facilitaire zaken

Vanuit het Uitvoeringsplan Duurzaamheid is een fulltime projectleider aangesteld om beleid en samenwerking binnen de gemeente Dalfsen en de regio te coördineren. De komende twee jaar staan verkenning en kennisontwikkeling centraal, met activiteiten om de kennis van circulariteit binnen en buiten de gemeentelijke organisatie te vergroten. Een kanttekening is dat gemeenten te maken hebben met een personeelstekort en een steeds breder wordend takenpakket. Draagvlak is eveneens belangrijk: het college van B&W en de gemeenteraad kunnen zich verbinden aan de circulaire ambitie om in 2050 (bijna) volledig circulair te zijn. Ten slotte is de betrokkenheid van inwoners en organisaties van groot belang. Door hen actief mee te laten denken en doen, ontstaat eigenaarschap, wat leidt tot besluiten die aansluiten bij de behoeften van de gemeenschap.

Interne organisatie

Bestuurlijk opdrachtgever	Portefeuillehouder Wonen
Ambtelijk opdrachtgever	Concernmanager Openbare Ruimte
Procesbegeleiding	Projectleider Circulariteit (Duurzaamheid)
Ambtelijk betrokken collega's	Collega's op de (beleids)terreinen: landbouw, wonen, economie, ruimtelijke ontwikkeling, vergunningverlening, openbare ruimte en gemeentelijke gebouwen, communicatie, juridische zaken en facilitaire zaken.

4.2.1 Financiën

De financiën voor de circulaire transitie zijn momenteel moeilijk in kaart te brengen vanwege snelle veranderingen en onzekerheden. Daarom is voorzichtigheid geboden bij het stellen van tussendoelen en ambities. Toch is het belangrijk om nu al serieus met circulariteit bezig te zijn en daarvoor de benodigde middelen en capaciteit vrij te maken.

Om de transitie haalbaar te maken, is een realistisch budget nodig en moeten duidelijke prioriteiten worden gesteld. Bij een grotere ambitie kan extra capaciteit nodig zijn, waarvoor eventueel extra (extern) personeel en middelen worden aangesteld. De druk op gemeentelijke budgetten kan echter een uitdaging vormen voor het realiseren van circulaire doelen. Via de Kadernota en het opvolgende Uitvoeringsplan gaan de komende twee jaar verschillende activiteiten zorgen voor een nauwkeuriger beeld van de kosten en baten. Landelijke en regionale ondersteuningspakketten voor gemeenten en organisaties zijn hier onderdeel van. Voorbeelden van ondersteuningspakketten zijn de Milieu-investeringsaftrek (MIA), de subsidieregeling Demonstratie Energie- en Klimaatinnovatie (DEI+) en het Energiefonds Overijssel.

De kosten zitten vooral in de inzet van de Projectleider Circulariteit en de collega's op verschillende (beleids-)terreinen en de activiteiten opgenomen in Bijlage 1. De activiteiten rondom afvalinzameling en kwaliteit grondstoffen zijn gekoppeld aan de afvalstoffenheffing (kostendekkend beheerbudget).

Daarnaast worden de overige activiteiten voor de sectoren en doelgroepen (landbouw, bouw, koplopers & pioniers en circulaire gemeente) in eerste instantie betaald vanuit het reguliere duurzaamheidsbudget (ambitiebudget). Vernieuwende financieringsvormen (zoals pachtmodel voor grondgebruik en de Total Cost of Ownership (TCO-)benadering) onderzoeken die de circulaire transitie beter ondersteunen zijn onderdeel van de activiteiten in de komende twee jaar. Circulaire activiteiten bieden ook belangrijke financiële, sociale en ecologische voordelen. Te denken valt aan het benutten van reststromen, kostenbesparing door afvalreductie en het behoud van natuurlijke hulpbronnen. Circulaire modellen stimuleren nieuwe werkgelegenheid en zijn toekomstbestendig. Bovendien bevorderen ze sociale werkgelegenheid, wat sterk verbonden is met de circulaire transitie.

4.3 Vervolgstappen

Op dit moment zijn de tijd en financiële consequenties van de Kadernota nog niet in beeld. Nadat de Kadernota is vastgesteld hebben we meer inzicht in de tijd (geschatte ureninzet) en financiële consequenties (kosten en baten) van de geformuleerde uitgangspunten. Ook worden de activiteiten definitief gekoppeld aan de uitgangspunten en SMART gemaakt. Uitwerking van de activiteiten volgt in het (geactualiseerd) Uitvoeringsplan. De communicatieparagraaf is ook onderdeel van het Uitvoeringsplan zodra de activiteiten zijn bepaald. Het college van B&W stelt het Uitvoeringsplan vast. Indien extra financiële middelen in de komende twee jaar (2025 en 2026) noodzakelijk zijn zal dit ter besluitvorming aan de gemeenteraad worden voorgelegd.

Tijdspad

Collegebehandeling Kadernota	Februari 2025
Raadsbesluit Kadernota	Maart/ april 2025
Collegebehandeling Uitvoeringsplan Circulariteit	Q2/ Q3 2025
Actualisatie Uitvoeringsplan Circulariteit	Q4 2026

Totdat het Uitvoeringsplan is vastgesteld vormen de activiteiten uit Bijlage 1 de leidraad hoe we werken aan de circulaire transitie in de gemeente Dalfsen.

Bibliografie

- CBS. (2024). *Welke sectoren stoten broeikasgassen uit?* Opgehaald van [www.cbs.nl](https://www.cbs.nl/nl-nl/dossier/dossier-broeikasgassen/welke-sectoren-stoten-broeikasgassen-uit#:~:text=In%202023%20werd%20van%20de,het%20stoken%20van%20aardgas%20voor):
[https://www.cbs.nl/nl-nl/dossier/dossier-broeikasgassen/welke-sectoren-stoten-broeikasgassen-uit-#:~:text=In%202023%20werd%20van%20de,het%20stoken%20van%20aardgas%20voor](https://www.cbs.nl/nl-nl/dossier/dossier-broeikasgassen/welke-sectoren-stoten-broeikasgassen-uit#:~:text=In%202023%20werd%20van%20de,het%20stoken%20van%20aardgas%20voor)
- Circle Economy Foundation. (2022). *Five years of the Circularity Gap Report*. Opgehaald van [www.circularity-gap.world](https://www.circularity-gap.world/2022): <https://www.circularity-gap.world/2022>
- Circulaire economie: definitie, belang en voordelen*. (2023, September 27). Opgehaald van [www.europarl.europa.eu](https://www.europarl.europa.eu:https://www.europarl.europa.eu/topics/nl/article/20151201STO05603/circulaire-economie-definitie-belang-en-voordelen#:~:text=Een%20ander%20voordeel%20van%20de,is%20voor%203%2C32%25):
<https://www.europarl.europa.eu/topics/nl/article/20151201STO05603/circulaire-economie-definitie-belang-en-voordelen#:~:text=Een%20ander%20voordeel%20van%20de,is%20voor%203%2C32%25>.
- Expertisecentrum Europees Recht. (2021, Juli 20). *Europese Klimaatwet definitief vastgesteld*. Opgehaald van [minbuza](https://ecer.minbuza.nl/-/europese-klimaatwet-definitief-vastgesteld): <https://ecer.minbuza.nl/-/europese-klimaatwet-definitief-vastgesteld>
- Jolanda, K. (2019, November 18). *Het verschil tussen een lineaire en een circulaire economie*. Opgehaald van AboutCircular: <https://aboutcircular.nl/2019/11/18/het-verschil-tussen-een-lineaire-economie-en-een-circulaire-economie/>
- milgro. (2022, November 18). *De R-ladder: uitleg en betekenis voor uw afval*. Opgehaald van [www.milgro.eu](https://www.milgro.eu:https://www.milgro.eu/blog/de-r-ladder): <https://www.milgro.eu/blog/de-r-ladder>
- PBL. (2023, Januari 26). *ICER 2023: Circulaire doelen liggen nog ver buiten bereik*. Opgehaald van [www.pbl.nl](https://www.pbl.nl:https://www.pbl.nl/actueel/nieuws/icer-2023-circulaire-doelen-liggen-nog-ver-buiten-bereik): <https://www.pbl.nl/actueel/nieuws/icer-2023-circulaire-doelen-liggen-nog-ver-buiten-bereik>
- Provincie Overijssel. (2022). *Overijsselse Circulaire Economie Rapportage 2022*. Zwolle: Provincie Overijssel.
- Raad van de Europese Unie. (2024, Juni 17). *Europese Green Deal*. Opgehaald van [www.consilium.europa.eu](https://www.consilium.europa.eu:https://www.consilium.europa.eu/nl/policies/green-deal/): <https://www.consilium.europa.eu/nl/policies/green-deal/>
- Raad van de Europese Unie. (2024, April 12). *Fit for 55*. Opgehaald van [www.consilium.europa.eu](https://www.consilium.europa.eu:https://www.consilium.europa.eu/nl/policies/green-deal/fit-for-55/): <https://www.consilium.europa.eu/nl/policies/green-deal/fit-for-55/>
- Rijksoverheid. (2023). *Nationaal Programma Circulaire Economie 2023- 2030*. Den Haag: Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat.
- Rijksoverheid. (sd). *Nederland circulair in 2050*. Opgehaald van [www.rijksoverheid.nl](https://www.rijksoverheid.nl:https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/circulaire-economie/nederland-circulair-in-2050#:~:text=203050%25%20minder%20gebruik%20van,mineralen%2C%20metalen%20en%20fossiel):
<https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/circulaire-economie/nederland-circulair-in-2050#:~:text=203050%25%20minder%20gebruik%20van,mineralen%2C%20metalen%20en%20fossiel>.
- ROmagazine. (2020, April 22). *Koplopers vragen om actievere rol van gemeenten bij circulaire gebiedsherontwikkeling*. Opgehaald van [Romagazine.nl](https://romagazine.nl:https://romagazine.nl/artikel/23458/koplopers-vragen-om-actievere-rol-van-gemeenten-bij-circulaire-gebiedsherontwikkeling):
<https://romagazine.nl/artikel/23458/koplopers-vragen-om-actievere-rol-van-gemeenten-bij-circulaire-gebiedsherontwikkeling>
- Tauw. (sd). *Nationaal Grondstoffenakkoord getekend*. Opgehaald van [www.tauw.nl](https://www.tauw.nl:https://www.tauw.nl/nieuws/nationaal-grondstoffenakkoord-getekend.html):
<https://www.tauw.nl/nieuws/nationaal-grondstoffenakkoord-getekend.html>
- Wageningen University & Research. (sd). *Circulaire economie in de landbouw*. Opgehaald van [edepot.wur.nl](https://edepot.wur.nl:https://edepot.wur.nl/336217): <https://edepot.wur.nl/336217>

Bijlage 1 Activiteiten Kadernota

In Hoofdstuk 3 staan per sector en doelgroep uitgangspunten die de basis vormen voor de activiteiten en de verschillende rollen. Hieronder staan per sector en doelgroep (voorbeeld-)activiteiten waaraan wordt gewerkt tot in ieder geval de vaststelling van het Uitvoeringsplan Circulair gemeente Dalfsen. Het college van B&W van de gemeente Dalfsen bepaalt, na vaststelling van de uitgangspunten, welke SMART-activiteiten en rollen definitief opgenomen worden in het Uitvoeringsplan Circulair gemeente Dalfsen. De onderstaande activiteiten zijn opgenomen op basis van de uitgevoerde verkenning voor deze Kadernota. Inspiratie is tijdens de verkenning opgedaan bij gemeenten die verder zijn in de circulaire transitie, zoals de gemeente Zwolle.

Het verkennen van het vinden van aansluiting bij bestaande initiatieven in de regio geldt voor alle activiteiten om op het gebied van de circulaire transitie elkaar in de regio te versterken.

Sector Landbouw:

Activiteit
Het verkennen van het opwekken van biogas en/ of groen gas als lokale warmtebron.
Het actief benaderen van landbouworganisaties om mee te doen aan het gemeentelijke projecten, zoals het bermschouwmaaiselproject (lokaal gemaaid berm- en schouwmaaisel wordt ingezet als lokaal compost).
Het terugbrengen van (groene) reststromen van organisaties en inwoners naar lokale landbouwgrond.
Aanhaken bij de provincie Overijssel voor het creëren van mogelijkheden en het stimuleren van het telen (aanbod) en de lokale afzet van (diverse) biograndstoffen, ook wel biobased grondstoffen.
Aanhaken bij programma's vanuit het Rijk en de Provincie Overijssel over het lokaal opzetten van een kringlooplandbouwnetwerk.

Sector Bouw:

Activiteit
Het gebruik van biobased bouwmaterialen verhogen door de vraag naar (lokale) biobased bouwmaterialen te stimuleren. Kansen liggen bij de woningbouw en de warmtetransitie (bijvoorbeeld isolatie).
Netwerken worden opgebouwd om kennis en ervaring te delen over circulaire bouw(materialen).
Onderzoek de mogelijkheden voor het werken met materiaalpaspoorten voor nieuwbouwprojecten, waarin de materialen en hun herkomst worden vastgelegd.
Opnemen van circulaire bouwrichtlijnen en/of -voorwaarden in plannen en/of het beleid, zoals het percentage materialen dat hergebruikt moet zijn, of het beperken van afval tijdens de bouw.
Het ondersteunen van circulaire bouw- en slooprojecten.
Faciliteren van een gemeentelijke of regionale bouwmaterialenbank waar afgedankte materialen kunnen worden opgeslagen en door andere projecten kunnen worden hergebruikt.

Sector Afval- en Grondstoffenbeheer:

Activiteit
Samenwerken met gebiedsverbinders en de inwonersverenigingen om lokale initiatieven in de gemeente Dalfsen te stimuleren.

Waar nodig en mogelijk wordt er door de gemeente Dalfsen in samenwerking met ROVA gefaciliteerd (zoals aparte inzameling van een grondstoffenstroom) als dit zorgt voor betere afvalscheiding en verhoging van de kwaliteit van grondstoffen.
Het invoeren van activiteiten die zorgen voor de minimalisering van het gebruik van nieuwe grondstoffen (preventie).
Het organiseren van bewustwordingscampagnes (communicatie) over het belang van afval- en grondstoffen scheiden in de bredere context over circulariteit.
Aansluiten bij netwerken en campagnes die bijdragen aan kwalitatief betere afval- en grondstoffen en kwaliteit ten aanzien van zwerfafval in de gemeente Dalfsen.
Optimaliseren afvalinzameling door de samenwerking op te zoeken met ROVA op het gebied van innovatieve activiteiten (bijvoorbeeld inzet AI bij inzamelroutes).

Doelgroep Koplopers & Pioniers:

Activiteit
Lerend en open opstellen en kijken indien onze wet- en regelgeving circulaire initiatieven belemmeren hoe we deze kunnen veranderen (Circulareren).
Verbinden van projecten/ organisaties/ ontwikkelingen door de mogelijkheden voor nieuwe samenwerkingen te verkennen.
Stimuleren van het WaardeRing-netwerk om periodiek te communiceren over het thema circulaire economie, inclusief het delen van succesverhalen. Daarbij komen de waarden van de circulaire transitie naar voren: wederkerigheid, transparantie, empathie en gemeenschapszin.
Inzicht creëren in en het faciliteren van een (online) marktplaats voor lokale (rest)stromen van materialen om deze, waar mogelijk, lokaal uit te wisselen tussen organisaties.

Doelgroep Circulaire Gemeente:

Activiteit
Hanteren van circulaire richtlijnen in gemeentelijke bouwprojecten en het renoveren van het eigen vastgoed op circulaire wijze.
Experimenteren met marktconsultaties en innovatief aanbesteden rondom circulariteit.
Creëer ruimte om projecten op te starten en samen te werken met (lokale) partijen die bij circulaire bedrijfsmodellen en/ of circulaire activiteiten hanteren.
De gemeente Dalfsen vervult een actieve rol in regionale werkgroepen en thematafels op circulariteit binnen de gemeentelijke organisatie.
Het bijhouden van gegevens over het afval en de hergebruikte materialen binnen projecten van de gemeente Dalfsen. De grondstoffen van de gemeente worden hoogwaardig verwerkt (R-ladder).
Onderzoek de mogelijkheden voor het werken met materiaalpaspoorten voor alle projecten en producten die door de gemeentelijke organisatie opgezet, ingekocht en/of gebruikt worden.

Bijlage 2 Samenhang met beleidsdocumenten en andere opgaven gemeente Dalfsen

Deze Kadernota is de basis voor het circulaire beleid voor de gemeentelijke organisatie en de gemeente Dalfsen. Echter zijn er voorafgaand de publicatie van deze Kadernota al circulaire standpunten opgenomen in bestaand en toekomstig beleid van de gemeente Dalfsen. Daarnaast is, zoals vermeld in Paragraaf 2.1, de circulaire transitie regelrecht verbonden met andere opgaven die bijdragen aan het tegengaan van klimaatverandering. Voor de overzichtelijkheid staat in deze bijlage de samenhang en koppeling met (externe) beleidsdocumenten en andere opgaven van de gemeente Dalfsen opgenomen:

Wet Milieubeheer (Omgevingswet):

- Gemeentelijke zorgplicht voor de gescheiden inzameling van het huishoudelijk afval.
- Verplicht gemeenten om beleid te maken op het gebied van afvalbeheer, gericht op meer hergebruik en recycling.

Duurzaamheidsbeleid:

- Langere levensduur van producten en hergebruik van grondstoffen is belangrijk. Het dagelijks afval van de inwoners en de gemeentelijke organisatie moet zoveel mogelijk worden hergebruikt.
- Op de route naar een volledig circulaire economie is 90% recycling (afvalscheidingspercentage) een belangrijke tussenstap.
- Educatie en kennisoverdracht tillen hergebruik van afval uit boven het niveau van een beleidsdoel en zet circulair denken tussen de oren.
- Ook binnen de gemeentelijke organisatie worden gerichte acties en extra voorlichting gegeven op het gebied van recycling.

Omgevingsvisie 2040:

- De gemeente Dalfsen stimuleert, faciliteert en geeft het goede voorbeeld op het gebied van natuur inclusief en circulair bouwen en beheer openbare ruimte. Dit geldt zowel voor alle nieuwbouw in de gemeente, wonen werken en recreatie.
- In een circulaire gemeente ontstaat meer lokale werkgelegenheid in de reparatie en verwerkingssector en ontstaan nieuwe businessmodellen voor lenen en delen.
- Naast het terugdringen van het eigen afval in de gemeente kan daarbij ook gedacht worden aan het circulair inkopen van gemeenten.

Het Programma Landelijk Gebied (plattelandsvisie, in voorbereiding):

- Duurzaam en toekomstbestendig verdienmodel voor landbouworganisaties creëren.
- Faciliteren van nieuwe teelten en daarbijbehorende landschappelijke kaders.

Volkshuisvestingsprogramma:

- De regio streeft ernaar om in 2030 minimaal de helft van het aantal woningen circulair te laten bouwen.
- Het onderwerp 'duurzaamheid' blijft een prominente plek op onze gemeenschappelijke agenda innemen. We laten ons inspireren door flexibele bouw, circulaire materialen en modulaire bouwoplossingen om ons voor te bereiden op veranderende woonbehoeften.
- We gaan door met de integrale afweging van nieuwe initiatieven. Waarin we niet alleen kijken of nieuwe initiatieven voldoen aan onze ambities op het vlak van wonen, maar ook als het gaat om duurzaamheid.

Beleidsplan Spelen, Bewegen en Ontmoeten:

- Behouden wat nog goed is, en vernieuwen wat nodig is.
- We streven ernaar producten, materialen en grondstoffen zo lang mogelijk in het productiesysteem te houden. Dit betekent dat we hergebruik en recycling stimuleren en verspilling minimaliseren.

Afvalstoffenverordening:

- In een meer circulaire economie is afval van waarde. Afvalscheiding en inzameling is daarbij van wezenlijk belang.

Nota Economisch Beleid:

- In een circulaire economie worden kringlopen gesloten en grondstoffen dus hergebruikt. Naast afstemming tussen bedrijven vraagt dit ook om ruimte: voor opslag, reparatie, hergebruik en het verwerken van grondstoffen, materialen en reststromen.
- Circulaire economie enerzijds over het circulair inrichten van de bedrijfsprocessen door bijvoorbeeld het verminderen/ hergebruiken van reststromen. Dit is vooral aan de ondernemers. Gemeenten hebben een rol in het bieden van (milieu-) ruimte voor circulaire bedrijven. Daarnaast kan de gemeente een verbindende rol vervullen door het koppelen van bedrijven die elkaars (rest) producten kunnen benutten, dan wel het clusteren van bepaalde bedrijvigheid waardoor circulaire ketens gesloten kunnen worden.

Toekomstvisie Dalfsen 2030:

- Het onderwerp 'duurzaamheid' blijft een prominente plek op onze gemeenschappelijke agenda innemen. We laten ons inspireren door flexibele bouw, circulaire materialen en modulaire bouwoplossingen om ons voor te bereiden op veranderende woonbehoeften.

MJOP 2023/ MJOP 2025- 2034:

- Het Integraal Beleidsplan Openbare Ruimte (IBOR) geeft de kaders voor het Meerjaren Onderhoudsprogramma (MJOP). Eén van de kaders is dat met de openbare ruimte wordt bijgedragen aan wat de gemeente wil bereiken op andere vlakken, zoals: circulariteit, biodiversiteit, gezonde leefomgeving en de energietransitie.
- Gemeente Dalfsen staat voor de opgave om structureel kapitaalgoederen in de openbare ruimte te gaan vervangen omdat het einde van de levensduur in zicht is.
- Door (vervanging-)investeringen goed te organiseren kan de gemeente met meer slagkracht projecten plannen en uitvoeren. Ook ontstaat meer ruimte voor een integrale aanpak.

Inkoopbeleid gemeente Dalfsen:

- Bij het vaststellen van onze inkoopbehoefte brengen wij in beeld wat de mogelijkheden zijn voor circulair inkopen en welke effecten dit heeft, zodat er een bewuste keuze gemaakt kan worden voor een inkoop met de meeste maatschappelijke waarde.
- Bij het circulair inkopen borgen we in ons inkoopproces dat de producten of materialen aan het einde van de levens- of gebruiksduur weer optimaal in een nieuwe cyclus worden ingezet. Cruciaal hierbij is waarde behoud van producten en materialen.
- Nieuwe ontwikkelingen en initiatieven die bijdragen aan bovengenoemd streven omarmen wij en geven hier invulling aan door de ruimte die de wet ons biedt maximaal te benutten.
- Lokaal en regionaal: de passermethode wordt gehanteerd, waarbij een straal van 25 kilometer rondom het gemeentehuis van Dalfsen als lokaal/regionaal wordt gehanteerd.

Warmteprogramma Aardgasvrij 2023- 2025:

- Ontwikkelingen voor technieken voor andere (gesloten systemen) warmtebronnen zoals biogas en groen gas worden gevolgd.
- Woningeigenaren kunnen beginnen met isoleren van woningen om het energiegebruik te verminderen.